

Laura Lahti

TtM, sairaanhoitaja,
väitöskirjatutkija
Tampereen yliopisto,
terveystieteet

Hanna Ojala

KT, dosentti,
yliopistonlehtori
Tampereen yliopisto,
yhteiskuntatieteet

Kristina Hotakainen

LT, dosentti,
laboratoriosektorin
johtaja
Mehiläinen

Kaisla Lahdensuo

LT, dosentti,
lääketieteellinen johtaja
Mehiläinen

”Saahan tästä ehkä hoitoja”

Lääketieteen tutkimushankkeisiin hakeudutaan yhä enemmän hoitamaan omaa terveyttä. Kuinka varmistamme tasapuolisen rekrytinnin ja tutkimusten eettisyyden?

SUOMALAISET osallistuvat tunnetun aktiivisesti terveystutkimuksiin. Tiedettä ja tutkimusta arvostetaan. Osallistumisella halutaan auttaa hoidon kehittämistä.

Olemme viime vuosina havainneet kuitenkin osallistumisen motiiveissa muutoksia.

Kansalaisvelvollisuuden ja auttamishalun sijaan taustalla näyttää olevan aiempaa enemmän henkilökohtaisia syitä, kuten huoli omasta terveydestä, toive pääsystä hoitoon tai pyrkimys ulkoistaa terveydestä huolehtiminen ammatillisille.

Tämä herättää huolta rekrytinnin tasapuolisuudesta ja tutkimuksen eettisyydestä.

Olemme Tampereen yliopistossa tutkineet vuodesta 2012 alkaen eturauhassyövän psykososiaalisia ulottuvuuksia. Vuosien varrella olemme haastatelleet 168 eturauhassyöpää sairastavaa tai sitä sairastanutta henkilöä (1). Olemme keskustelleet myös tutkimukseen osallistumisen syistä.

Osa hankkeista on perustunut seuranta-asetelmalle. Olemme siis haastatelleet samoja tutkittavia useamman kerran ja pystymme tarkastelemaan motiiveja ajassa.

”Et ois päässyt seulaan”

Tuoreimmissa haastatteluissa henkilökohtaiset motiivit nousivat voimakkaasti esiin.

Tutkimme PSA-arvon mittauskierteessä olevien 55–66-vuotiaiden miesten sosiaalisen tuen tarpeita. Tutkimuksen toteuttivat Tampereen yliopisto ja Mehiläinen yhdessä.

Osallistujat raportoivat PSA-mittauksiin pääsyn olevan vaikeaa. Perusterveydenhuoltoon kohtaan koettiin voimakasta epäluottamusta. Tämä lisäsi huolia omasta terveydestä ja sai hakeutumaan tieteellisiin tutkimuksiin.

Kuten yksi haastateltava totesi, ”ainahan tämmösen tutkimuksen kautta on mahdollisuus saada ehkä hoitoja”.

Toinen kertoi, ettei ole enää huolissaan mahdollisesta eturauhassyövästä, sillä ”nyt kun on päässyt tähän tutkimukseen, niin nyt se asia etenee ja se hoituu omalla ajallaan”.

Yksi haastateltu pettyi siihen, että tutkimuksemme sisälsi pelkän haastattelun. Hänellä oli toiveissa ”et ois päässyt johonkin tämmöseen seulaan”.

Osallistujat kokivat myös turvallisuuden tunteen lisääntyneen, kun joku oli kiinnostunut heidän terveydestään.

Ei hoitosuhde

Muutos motiiveissa huolestuttaa, sillä tutkimukseen osallistumisesta näyttää tulleen reitti hoitaa terveyttä.

”Tutkimusten viestinnässä on korostettava, ettei kyseessä ole hoitosuhde.”

SIDONNAISUUDET:

Laura Lahti ja Hanna Ojala:
Mehiläinen rahoittanut projektia,
joka osin artikkelin taustalla

Kristiina Hotakainen: Business
Finland rahoittanut projektia,
joka osin artikkelin taustalla.
Työsuhde (Mehiläinen)

Kaisla Lahdensuo: Työsuhde
(Mehiläinen)

KIRJALLISUUTTA:

- 1 <https://research.tuni.fi/mopsy/>
- 2 <https://www.generisk.fi/>
- 3 <https://www.mehilainen.fi/kysymyksiä-ja-vastauksia-eturauhassyöpatutkimus-fin3>
- 4 <https://www.mehilainen.fi/genna-tutkimus>
- 5 Tilastokeskus. Uutisia 22.4.2024. Tutkimusuupumus valtasi suomalaiset – Tilastokeskus huolissaan tiedon vinoutumisesta. (siteerattu 16.9.2024). <https://stat.fi/uutinen/tutkimusuupumus-valtasi-suomalaiset-tilastokeskus-huolissaan-tiedon-vinoutumisesta>
- 6 Tolonen H, Lundqvist A, Jääskeläinen T, Koskinen S, Koponen P. Reasons for non-participation and ways to enhance participation in health examination surveys - the Health 2011 Survey. Eur J Public Health 2017;27:909–11. <https://doi.org/10.1093/eurpub/ckx098>

Yksityisen terveystyöryhmän mukanaolo todennäköisesti voi vielä lisätä toiveita hoitoon pääsystä. Mehiläisen yhteistyöhankkeissa osallistumishalukkuus on ollut voimakasta (2–4).

Laajemmin tarkasteltuna muutos saattaa heijastella kansalaisten kokemuksia terveydenhuollon saavutettavuudesta ja käsityksiä terveydenhuollon tilasta.

Kyse on myös sen hämärtymisestä, mitä tietellinen tutkimus on.

Tutkimus ei ole hoitosuhde, eikä sen tarkoitus ole vastata osallistujien terveyttä koskeviin tarpeisiin tai tuottaa terveyspalveluita.

On eettisesti kyseenalaista, jos tutkimuksen ja terveydenhoidon välinen ero ei ole osallistujille selvä. On vaikea kuvitella, että kyse olisi tavoista, joilla tutkimuksista viestitään. Hankkeet käyvät läpi tarkat hyväksyntä- sekä lupaprosessit, ja ne kiinnittävät erityistä huomiota tutkittaville jaettaviin materiaaleihin.

Luonne selväksi

Tilastokeskuksen mukaan tutkimusuupumus on vallannut suomalaiset, ja samaa on vuosia raportoinut THL (5,6).

Väärin perustein tutkimuksiin lähteneiden ihmisten pettymykset heikentävät yleistä tutkimusmyönteisyyttä ja vaikeuttavat tasapuolista rekrytointia. Tämä voi vinouttaa tuotettua tietoa ja heikentää tutkimuksen laatua.

Tutkimusten viestinnässä on siksi korostettava, ettei tutkimus ole hoitosuhde. Tarkoitus on tuottaa tietoa.

Lisäksi tutkimusorganisaatioiden tulisi noudattaa yhdenmukaista etiikkaa rekrytoinneissa. Osallistujille pitää tehdä selväksi tutkimuksen luonne ja rajoitukset.

Tutkimusorganisaatioiden ja terveydenhuollon tiiviimmällä yhteistyöllä voisi lisäksi varmistaa, että osallistujat saavat tarvittavaa hoitoa tutkimuksen ulkopuolella.●

Näkökulma-palstalla julkaistavien kirjoitusten enimmäispituus on 5 000 merkkiä. Toimitus lyhentää kirjoituksia tarvittaessa. Palstalle tarkoitettut kirjoitukset lähetetään osoitteeseen laakarilehti@laakarilehti.fi

KESKUSTELUA

Kollegan luona työterveydessä kannattaa käydä

Itsensä hoitamisen tueksi kannattaa hakea työterveyshuollon kollegalta toinen näkemys, kirjoittaa **Marko Luhtala**.

– Työterveyshuolto voi tukea lääkärin työkykyä laajemmin esimerkiksi työfysioterapeutin konsultaatioilla. Työnohjaus olisi myös suositeltavaa, koska lääkärin työ on vaativaa ja psyykkisesti kuormittavaa, hän muistuttaa.●

Kuka määräsi ja mitä – tohtori X!

Koko touhu oli asiallisen hoitamisen irvikuva, kirjoittaa **Jyrki Joensuu** tuntemattomien lääkäreiden palloteltua hänen omaistaan.

– Palaute tutkimuksista ja jatkotoimet jäivät puuttumaan. Ehkä tohtori X vaihtui Z:aan? Mitään ei kuulu. Koko touhu oli asiallisen hoitamisen irvikuva, hän kirjoittaa.●

Elossaololukujen eroja on selvitetty

Toisin kuin Lääkärilehden alkuperäistutkimus väitti, syitä syöväen elossaololukujen eroihin Pohjoismaissa on tutkittu ja niiden ympärillä tehdään yhteistyötä, kirjoittaa **Janne Pitkäniemi**.

– Lisäksi on aloitettu laaturekisterihanke, jota pilotoidaan keuhkosityövällä, hän kertoo.

Pitkäniemi myös muistuttaa, että Pohjoismaiden rekisteröinneissä on eroja, jotka voivat vaikuttaa elossaololukuihin.●